

كانون الهيات مؤده

آيا ايمان داريد كه خدا امروز نيز با ما سخن مي‌گويد؟ چرا؟

(سوال ۳ صفحه ۱۲۸)

اول و دوم سمونيل (ترم پاييز 2023)

استاد: منصور خواجه‌پور

دانشجو: م. د

تاريخ تحويل: 19 دسامبر 2023

سخن گفتن؛ لازمه برقراری ارتباط

انسان در بدو پیدایش خود، برای بقا نیاز به برقراری ارتباط با دنیای پیرامون خویش داشته است: از هم‌نوع خود گرفته تا عناصر طبیعی. بعد از زندگی غارنشینی و انفرادی، رفته رفته جوامع انسانی و تمدن‌ها شکل گرفتند و زبان پدید آمد. زبان به ابزاری مهم برای سخن گفتن تبدیل گشت و با گفتگو، ارتباطات و تعاملات شکل گرفت. لذا سخن گفتن وسیله‌ای مهم برای هر نوع ارتباط است و بدون سخن گفتن اساساً ارتباط ایجاد نمی‌شود. البته اشکال دیگری از ارتباط وجود دارند که بدون سخن گفتن نیز شکل می‌گیرند ولی یک ارتباط متعارف با گفتگو صورت می‌پذیرد.

در قالب یک ارتباط، پیامی بین طرفین ارتباط رد و بدل می‌شود. بنابراین، در ساختار یک ارتباط اجزایی چون گوینده و شنونده وجود دارند که میانشان پیامی بر بستر سخن گفتن رد و بدل می‌گردد. بر همین اساس، می‌توان گفت ارتباط دو سر دارد: گوینده و شنونده. این دو، صرف نظر از ویژگی‌های پیام، باید خصوصیات و مهارت‌هایی داشته باشند تا فرایند انتقال پیام به بهترین شکل ممکن صورت گیرد. گوینده باید از کلامی شیوا و رسا برخوردار باشد و شنونده از گوشه شنوا و درکی درست بهره‌مند باشد. لذا هنگامی که از سخن گفتن یاد می‌کنیم به معنای موسع آن یعنی ارتباط اشاره می‌کنیم.

ارتباط خداوند با انسان

با خلقت انسان توسط خدا، رابطه او با بشر آغاز گردید. خدا انسان را شبیه خود آفرید تا با او سخن بگوید و ارتباط بگیرد. نشانه‌های آغازین سخن گفتن خداوند با انسان در کتاب پیدایش مورد اشاره قرار گرفته است؛ جایی که در باغ عدن به آدم فرمود: «اجازه داری از میوه تمام درختان باغ بخوری. اما هرگز از میوه درخت شناخت خوب و بد نخور زیرا اگر از آن بخوری در همان روز خواهی مرد.» (پیدایش 2: 16 و 17). در کتاب مقدس نمونه‌های بسیاری از سخن گفتن خدا با انبیا و اشخاص مختلف وجود دارد که مهم‌ترین پیام همگی آنها نشان دادن راه نجات و رهایی انسان از گناه است.

نمونه‌های بارزی از این سخن گفتن، با انبیایی چون نوح، ابراهیم، موسی، سموئیل، داود و غیره صورت گرفته است. تجلی سخن گفتن خداوند، در تجسد خدا و به کلام (لوگوس) درآمدن او بود تا از این طریق، خود برای هدایت انسان به نزد او بیاید و پسر خویش را برای بخشش گناهان بشر قربانی کند. بر این اساس، کلام می‌فرماید: «در ازل کلمه بود. کلمه با خدا بود و کلمه خود خدا بود. از ازل کلمه با خدا بود.» (انجیل یوحنا 1: 1 و 2).

«بارت»¹ کلام خدا را سخن گفتن خدا با انسان از طریق عیسی مسیح یا همان انکشاف خدا بر انسان می‌داند و بر این باور است که سخن گفتن خدا با انسان واقعه‌ای است که همچنان رخ می‌دهد و ما را تحت تأثیر خویش قرار می‌دهد و آدمی را به واکنش وادار می‌دارد. بر این اساس، می‌توان گفت از دیدگاه بارت، به معنای واقعی کلمه، عیسی مسیح کلام خداست، زیرا خداوند با فرستادن فرزند خویش، عیسی مسیح، با ما سخن گفته و خود را آشکار ساخته است. البته بارت کتاب مقدس و مواظ و آیین‌های کلیسایی را نیز کلام خدا می‌داند، ولی تنها بدین معنا که کتاب مقدس بر آن واقعه (انکشاف) در گذشته شهادت می‌دهد و به انکشاف خداوند در آینده وعده می‌دهد.²

نمونه امروزی و صریح‌ترین و آشکارترین سخن خدا با انسان کتاب مقدس است. این کتاب در طول حدود 1500 سال گفتگوی خدا از طرق مختلف با انبیا و برگزیدگان مختلف خود، بدون هیچ‌گونه دخل و تصرف، به شکل مکتوب، در اختیار انسان عصر حاضر قرار گرفته است. در این باره، گفته می‌شود وقتی فرد دعا می‌کند گویی او با خدا صحبت می‌کند و هنگامی که انسان کلام می‌خواند گویی خدا با انسان سخن می‌گوید. بنابراین، کتاب مقدس رساترین و مهم‌ترین نوع سخن گفتن خدا با انسان است.

راه‌های ارتباط و سخن گفتن خدا با انسان

در میان ادیان و حیاتی، اسلام، یهودیت و زرتشت معتقدند که خدا از طریق پیامش که از مقوله قول و گفتار است، با بشر ارتباط برقرار می‌کند. اما مسیحیت معتقد است که خدا از طریق تجسد، که از مقوله فعل است، خود را بر بشر آشکار

¹ کارل بارت (Karl Barth) مهم‌ترین الهی‌دانی بود که در قرن بیستم می‌زیست. وی سه دوره الهیاتی را در طی تقریباً یک قرن حیات خویش از سر گذراند: لیبرالی، اعتراضی، نوارتدوکسی.

² محبوبه وحدتی پور، سید علی حقی، بررسی دیدگاه کارل بارت در باب الاهیات نوارتدوکسی، انتشارات نشریه فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز، 1391، ص 35-36

می‌کند. به دیگر سخن، مسیحیت بر این باور است که خدا به منظور ارتباط با بشر، در قالب يك شخص انسانی تجسد پیدا می‌کند و خود را از طریق هویت انسانی بر او آشکار می‌نماید.³ «شورای واتیکانی دوم»⁴ مسائلی مانند وحی، کلیسا، کتاب مقدس و سنت را عناصر کلیدی ارتباط میان انسان و خدا معرفی می‌کند.⁵

در کل، خداوند به دو روش با واسطه و بی‌واسطه به طور مستقیم و غیرمستقیم با انسان سخن می‌گوید. در روش با واسطه، خداوند از طریق وحی، الهام، خواب، رؤیا، شهودی و آشکار شدن مادی، پیامی را به انبیا و برگزیدگان خود می‌دهد تا آنها این پیام را به مردم منتقل کنند. در روش بی‌واسطه، خداوند مستقیماً با انسان‌های معمولی از طریق خواب، رؤیا و شهودی سخن می‌گوید. درست است که تکوین کتاب مقدس به روش اول صورت گرفت، ولی از آنجا که کلام خدا به شمار می‌آید، می‌تواند بی‌واسطه با ما سخن بگوید. یکی دیگر از راه‌های سخن گفتن خداوند با انسان، از طریق پدیده‌های طبیعی است. موجودات و پدیدارهای طبیعت در این عالم، آیات خدا (نمودهای زنده) خدا و معنایی دیگر از سخن گفتن خدا با انسان‌ها هستند.

بنابر تجربه شخصی، خداوند با رویدادها و نشانه‌ها نیز با انسان‌ها سخن می‌گوید. فرض نمایید کودکی به واسطه بازیگوشی، خواهان خروج از منزل باشد در صورتی که نمی‌داند آن بیرون چه خطرهایی او را تهدید می‌کند. حال، پدر خانواده در را روی او قفل می‌کند و کودک از این کار به شدت عصبانی و ناراحت می‌شود چراکه درکی از عواقب ناگوار شرایطی که خارج از ادراک اوست ندارد. پدر با زبان بی‌زبانی پیامی را به فرزند خود منتقل می‌کند مبنی بر وجود خطر. در واقع پدر با بستن در، با فرزند خود سخن می‌گوید. رویدادها و مقدرات الهی نیز در بطن خود حاوی پیام و سخن خداوند برای انسان‌ها هستند. لذا اگر در زندگی، دری روی ما بسته می‌شود بدانیم که خدا قصد دارد به ما بگوید پشت این در بسته خطرهایی نهفته بود که تو را از آن حفظ نمودم.

درس‌هایی از اهم سخنان خداوند در کتاب‌های اول و دوم سموئیل

کلیت کتاب‌های اول و دوم سموئیل در خصوص سخن خداوند با انسان به طور عام و با انبیا به طور خاص است. در کتاب اول سموئیل نخستین جایی که خدا لب به سخن می‌گشاید (اول سموئیل 2: 27-36) هنگامی است که یک نبی را به نزد عیسی کاهن می‌فرستد تا از طریق او (با واسطه) به عیسی زنده که به زودی او و خانواده‌اش را به سبب گناهان پسرانش داوری خواهد کرد. باب 3 این کتاب مفصلاً داستان سخن خداوند با سموئیل است. وی در خواب، سه‌بار مورد خطاب قرار می‌گیرد و در بار چهارم، خدا را مقابل خود ایستاده می‌بیند که می‌فرماید (مستقیم و بی‌واسطه) من به زودی عیسی و خاندانش را مجازات خواهم کرد. از این پس بود که سموئیل به مقام نبوت رسید.

در باب 8 اول سموئیل، قوم از سموئیل، پادشاه می‌خواهد و خداوند به او فرمود هر چه مردم می‌خواهند بکن. برو و پادشاهی برای آنها برگزین. اینجا بود که اتفاق مهمی در تاریخ قوم بنی‌اسرائیل رخ داد و گذار از دوران داوران به پادشاهان صورت گرفت. در باب 9 نیز خدا از سموئیل می‌خواهد شائول را به عنوان پادشاه مسح کند. به این ترتیب، اولین پادشاه قوم برگزیده می‌شود. در باب 11:15 خداوند از نافرمانی شائول در نزد سموئیل ابراز نارضایتی می‌کند. در ابتدای باب 16، فرمان خدا به سموئیل را برای مسح داود به عنوان پادشاه بعدی قوم می‌بینیم. در این انتخاب خداوند درسی نهفته است مبنی بر اینکه خداوند به دل انسان‌ها می‌نگرد نه ظاهر آنها.

در کتاب دوم سموئیل اولین جایی که خدا لب به سخن می‌گشاید در آغار باب 2 است که از داود می‌خواهد به شهر حبرون برود. در باب 19:5 خداوند وعده پیروزی بر فلسطینی‌ها را به داود می‌دهد. در باب 7 خداوند از طریق ناتان به داود پیام‌های مهمی می‌دهد: «تو کسی نیستی که برای من خانه‌ای بسازد. یکی از فرزندان تو را جانشینت می‌سازم. سلطنت او را نیرومند و پایدار می‌کنم. او خانه‌ای برایم خواهد ساخت و من سلطنت او را ابدی و جاودان می‌سازم. من پدر او خواهم

³ محمدحسین زارعی محمودآبادی، تحلیل تفاوت اعتقاد به «وحی الهی» در اسلام و مسیحیت از منظر جامعه‌شناختی و تفاوت‌های کلامی ناشی از آن، انتشارات نشریه فلسفه دین، 1396، ص 880

⁴ شورای واتیکانی دوم (Second Vatican Council) یکی از مهم‌ترین شوراهای جهانی کلیسای کاتولیک است که با هدف امروزی کردن کلیسا و آشتی با جهان مدرن بین سال‌های 1962 تا 1965 م. به فرمان پاپ در واتیکان تشکیل شد.

⁵ مرتضی صانعی، فراباشندگی یا فروباشندگی خدا در رابطه الهیاتی خدا - انسان از منظر اسناد شورای واتیکانی دوم، انتشارات نشریه مطالعات ادیان و عرفان تطبیقی، 1401، ص 105

بود و او پسر من خواهد بود. سلطنت خاندان تو پایدار و تاج و تخت تو برای ابد برقرار می‌ماند.» ناگفته پیداست در این آیات، خداوند به پادشاهی عیسی مسیح در آینده اشاره می‌کند. در باب 12، خداوند بار دیگر ناتان را به نزد داود می‌فرستد تا به او بگوید با ارتکاب به گناه و عملی ناپسند، دچار بی‌احترامی و نافرمانی نسبت به خداوند شده و شمشیر از خانواده‌اش هرگز دور نخواهد ماند.

آخرین سخن خدا در کتاب دوم سموئیل، مربوط به باب 11:24-12 می‌باشد. داود علی‌رغم خواست خداوند، به سرشماری قوم می‌پردازد و خشم خدا را برمی‌انگیزد. خداوند جاد نبی را به نزد داود می‌فرستد تا 3 گزینه پیش پای او برای انتخاب بگذارد: «آیا می‌خواهی سه سال خشکسالی به کشورت بیاید، یا قبول داری که برای سه ماه از دشمنان فراری باشی و یا وبا برای سه روز در کشور شایع شود؟»

در مجموع، کتاب‌های اول و دوم سموئیل نشان می‌دهند:

- 1- خداوند از سخن گفتن با فرزندانش هدف و معنای خاصی را دنبال می‌کند و گوش سپردن به او هدف کار را مشخص می‌سازد.⁶
- 2- سخن گفتن خدا به قوت خود ادامه دارد.⁷
- 3- خدا به طرق مختلف با قومش سخن می‌گوید که عبارتند از: صدای او: روح خدا؛ کلامش: کتاب مقدس؛ قومش: کلیسا؛ خلقت: جهان مخلوق؛ پسرش: عیسی.⁸
- 4- عدم گوش سپردن به خدا، مورد داوری او قرار می‌گیرد.⁹
- 5- موانع شنیدن صدای خدا عبارتند از: عدم داشتن تجربه؛ توقعات، گناه، عدم همکاری.¹⁰

کلام پایانی

به طور قطع، تمامی ایمانداران راستین به اینکه خدا / امروز نیز با ما سخن می‌گوید ایمان دارند، زیرا که به پسر او و کتاب مقدس یا همانا کلام خدا باور دارند. به جرئت می‌توان گفت انسان پریشان حال عصر حاضر بیش از هر مقطع تاریخی دیگر، نیازمند رابطه با خداوند و شنیدن صدای وی است. این انسان می‌داند در این دوران سرگشتگی و تنهایی، برای تسکین آلامش، بیش از پیش، به مُسکنی معنوی نیاز دارد و آن چیزی نیست جز گفتگو و راز و نیاز با خالقش و گوش دل سپردن به سخن و کلامش. از همین روست که تمایل به مذاهب و آیین‌های گوناگون فزونی یافته است. ولی ما مسیحیان اعتقاد راسخ داریم که تنها راه درست و راستین رسیدن به خدا، عیسی مسیح است و بس.

⁶ هیت توماس، جی.دی. گریز، تفسیر مسیح‌محور: تجلی جلال عیسی در کتاب‌های اول و دوم سموئیل، انتشارات کانون الهیات مزده،

2016، ص 105

⁷ همان منبع، ص 105

⁸ همان منبع، ص 105

⁹ همان منبع، ص 105

¹⁰ همان منبع، ص 105

منابع

- زارعی محمودآبادی، محمدحسین. *تعلیل تفاوت اعتقاد به «وحي الهي» در اسلام و مسيحيت از منظر جامعه‌شناختی و تفاوت‌های کلامی ناشی از آن*. انتشارات نشریه فلسفه دین. سال 14. شماره 4. 1396.
- صانعی، مرتضی. *فراباشندگی یا فروباشندگی خدا در رابطه الهیاتی خدا – انسان از منظر اسناد شورای واتیکانی دوم*. انتشارات نشریه مطالعات ادیان و عرفان تطبیقی. سال 5. شماره 1. 1401.
- کتاب مقدس. از ترجمه مژده. انتشارات انجمن کتاب مقدس ایران. 2012.
- وحدتی پور، محبوبه. حقی، سیدعلی. بررسی دیدگاه کارل بارت در باب الاهیات نوارتدوکسی. انتشارات نشریه فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز. سال 4. شماره 45. 1391.
- هیت توماس، جی.دی. گریر. سپیده جبرائیل. تفسیر مسیح‌محور: تجلی جلال عیسی در کتاب‌های اول و دوم سموئیل. انتشارات کانون الهیات مژده. 2016.